

Soovitused õppekäikudeks holokaustiga seotud paikadesse

Neid soovitusi, mis esmakordselt avaldati juhistena 2001. aastal, on hiljuti täiendatud seoses sellega, et viimase viie aasta jooksul on oluliselt kasvanud noorte õppekäikude arv holokaustiga nii otseselt kui ka kaudselt seotud paikadesse. Otseselt seotud (autentne) paik on see, kus holokausti ajal leidsid aset ajaloolised sündmused. Paljud nendest paikadest on muudetud mälestus- ja/või õppepaikadeks ja/või muuseumideks.

Organisatsioonid ja koolid üha enamatest riikidest korraldavad käike holokaustiga seotud paikadesse Euroopa riikides, Iisraelis, Ameerika Ühendriikides ja mujal.

Eelmise aastakümne jooksul seadustati holokausti mälestuspäevad enam kui kolmekümnes riigis ja 2005. aasta novembris võttis ÜRO vastu resolutsiooni, millega kuulutati 27. jaanuar rahvusvaheliseks holokausti ohvrite mälestamise päevaks. Sellest lähtudes on kasvanud holokausti mälestuspäevadega seotud külastuste arv holokaustiga otseselt ja kaudselt seotud paikadesse.

Õppekäigud holokaustiga seotud paikadesse – nii autentsetesse paikadesse kui ka mälestuspaikadesse ja muuseumidesse – nõuavad tõsist ettevalmistust, aktiivset osalemist ja järeletegevusi. Nende tegevuste rõhuasetus peab selgelt olema holokausti ajaloo õppimisel, samas võib neid rikastada interdistsiplinaarse lähenemisega. Õpetajad peaksid kaaluma seda, kuidas integreerida need õppekäigud õpetamise üldise tööplaani raames klassiruumis tehtava tööga – külastus sellistesse paikadesse ei saa olla asi omaette.

Holokausti kõikehõlmav uurimine peab kaasama ka ohvrite, holokausti toimepanijate, kollaborantide, kõrvaltvaatajate ja päästjate vaatenurga. Siiski peaks külastuste ajal endistesse kontsentratsioonilaagritesse ja hävituskeskustesse põhitähelepanu olema ohvrite üleelamistel. Mõrvade täidesaatjate rolli ja tegevuse tundmaõppimine peaks pigem aset leidma õppekäikude ettevalmistamise käigus või järeletegevusena ning õpetajad peaksid valima sobivad õpitegevused, mis välistaks selle, et õpilased ennast nende kuritegude toimepanijatega samastaksid.

Holokaustiga otseselt ja kaudselt seotud paikade töötajad peavad tunnetama oma kohustust abistada õpetajaid, varustada neid informatsiooni ja materjalidega õppekäigule eelnevate ja sellest kokkuvõtteid tegevate tundide jaoks ning õpetaja peab varuma nende tegevuste tarvis piisavalt aega.

Kõige põhjalikuma holokaustiga seotud paikade nimekirja, mis siiani on koostatud, kus on ka interaktiivne kaart kõigi holokausti mälestusmärkide, monumentide, mälestuspaikade, institutsioonide ning natsismiohvrite mälestust jäädvustavate muuseumide kohta leiate aadressil: <http://www.memorial-museums.net/>

Kokkuvõte:

Õppekäikude ettevalmistamine holokaustiga seotud paikadesse

- Üksnes külaskäigust holokaustiga otseselt või kaudselt seotud paika ei piisa holokausti teema käsitlemiseks. Õpetajal peab olema selge ettekujutus holokaustiga otseselt või kaudselt seotud paiga küllastamise eesmärkidest. Kuidas see täiendab, avardab ja arendab seda tööd, mis toimub klassiruumis?
- Tähtis on külustus hoolikalt ette valmistada, külustust kavandades peaks õpetaja nõu saamiseks võtma ühendust küllastatava paigaga.
- Ideaalne oleks, kui õpetaja ise külustaks seda paika enne, kui ta toob sinna õpilased ja/või osaleks õpetajatele mõeldud asjakohastel koolitusüritustel.
- Ettevalmistus klassis peab selgitama, et holokaustiga otseselt seotud paik on omaenda ajaloo mälestusmärk ning et selle paiga küllastamine ei sisalda ainult mineviku tundmaõppimist, vaid tutvumist ka sellega, kuidas seda minevikku mäletatakse ja mälestatakse.

Õppekäigu ajal

- Holokaustiga otseselt ja kaudselt seotud paikade küllastamine annab erilisi õpikogemusi ja võimalusi, mis erinevad klassiruumis saadutest. Samuti võib külustus tõsta aine staatust õpilaste silmis, kes näevad, et holokaustiga seotud paikade küllastamiseks on neid koolist välja ja teistest ainetest eemale viidud.
- Holokaustiga otseselt seotud paikades on ainulaadne atmosfäär, mis võib esile kutsuda erilise soovi õppimiseks ja äratab tugevaid tundeid. Õpetaja peab teadma, et õpilased satuvad tugevate emotsioonide mõju alla ning arvestama sellega külustuse kavandamisel.
- Holokaustiga otseselt seotud paigad võimaldavad konkreetsete kohtade ja ajahetkede süvauuringut.
- Võimalus uurida algupäraseid eksponaate ja esemeid võib ergutada huvi, motivatsiooni ja õppimist, samuti luua vahetu ja kombatava sideme inimestega minevikust, mida on raske saavutada klassiruumis.
- Holokaustiga otseselt seotud paiga küllastamine peab keskenduma selle paiga ajaloolisele. Õpilased peaksid aktiivselt kasutama autentset paika ajaloolise tõendusmaterjalina nende teemade ja vaidlusküsimuste käsitlemisel, mis kerkisid üles külustuse ettevalmistamise käigus. Külustust ei tohi vaadelda ainult võimalusena vastata neile ajalooküsimustele, see peaks tekitama ka uusi küsimusi ajaloo, moraali ja eetika kohta.

- Õpetaja roll külastuse ajal holokaustiga otseselt või kaudselt seotud paikadesse on ülimalt oluline, seda isegi juhul, kui õpilasarühm kasutab kohapeal giidi teenuseid.
- Enamik õpilasi pole harjunud õppima muuseumides ja holokaustiga otseselt seotud paikades ning paljudel neist puuduvad nendes keskkondades vajalikud õpioskused. Seetõttu peavad muuseumid ja autentised paigad soodustama õppimist külastuse ajal, aidates õpilastel väljapanekuid tõlgendada.
- Õpetaja peab kohapeal ärgitama diskussiooni ja reflekteerimist, mis moodustaks külastuse lahutamatu osa, võimaldades ruumi ja aega selle teostamiseks.

Kokkuvõtete tegemine pärast õppekäiku

- Pärast õppekäiku tehtavad kokkuvõtted peavad andma vastuse küsimustele, mis tekkisid õpilastel õppekäigu tulemusena ning aitama neil asetada laiemasse konteksti seda, mida nad külastuse käigus teada said.

Soovitused õppekäikudeks holokaustiga seotud paikadesse

Üksnes külaskäigust holokaustiga otseselt või kaudselt seotud paika ei piisa holokausti teema käsitlemiseks. Õpetajal peab olema selge ettekujutus holokaustiga otseselt või kaudselt seotud paiga külastamise eesmärkidest. Kuidas see täiendab, avardab ja arendab seda tööd, mis toimub klassiruumis?

Holokausti, selle keerulise ja raske teema kohta teadmiste saamine on õppeprotsess. Kuigi õppekäigud võivad tugevalt kaasa aidata õpilaste õpikogemusele, ei saa holokausti memoriaalide ja muuseumide külastamine asendada ajalootunde. Rahvusvaheline holokausti õpetamise, mäletamise ja uurimise töökond on koostanud pedagoogilised nõuanded holokausti teema käsitlemiseks, mille leiata [siit](#).

Tähtis on külastus hoolikalt ette valmistada, külastust kavandades peaks õpetaja nõu saamiseks võtma ühendust külastatava paigaga.

Külastatavast paigast võib eelnevalt olla võimalik saada trükiseid, nagu näiteks lendlehed, voldikud või brošüürid või siis internetipõhiseid materjale, mida võib enne õppekäiku õpilastele tutvumiseks anda. Seda materjali jagatakse sageli tasuta või on seda võimalik osta.

Näiteks on [Sachsenhauseni](#) pedagoogiline osakond soovitanud järgmist:
 „Vahetult enne memoriaali külastamist on kasulik õpilastega see külastus veelkord läbi arutada. Õpilaste jaoks on oluline mõista, et laagri plaan on võrreldes natsionaalsotsialismi aegsega muutunud. Fotode abil saab õpilastele anda ettekujutuse paigast. Õpilaste küsimused laagri kohta on soovitatav enne külastust kokku koguda.”

Õpilaste külastusi autentsetesse paikadesse võib organiseerida mitmesuguses hariduslikus kontekstis, kas siis formaalse (kooliekskursioonid ja õpilasuuringute delegatsioonid) või mitteformaalse (kirikurühmitused ja noorsooliikumised) sektori poolt. On selge, et selliste külastuste eesmärgid võivad erineda sõltuvalt külastuse koordinaatorite poolt sõnastatud ja kujundatud põhimõtetest ja rõhuasetusest. Viimastel aastatel on reisikorraldajad hakanud koolidele pakkuma õpilasekskursioone autentsetesse paikadesse. Sellisel juhul on soovitatav, et õpetajad reisi planeerides võtaksid ühendust külastatava paiga professionaalsete töötajatega isegi siis, kui reisikorraldaja võtab enda peale kogu ekskursiooni logistilise korraldamise.

Grupp noori külastamas Lern- und Gedenkort Schlossi Hartheimis Austrias 2003.a juulis

Lapsevanemate kaasamine autentsete paikade külastamise ettevalmistamisse võimaldab luua laiemat õpikeskkonda, mis õpilast toetab nii enne õppereisi, selle ajal kui ka pärast seda.

Ideaalne oleks, kui õpetaja ise külastaks seda kohta enne, kui ta toob sinna õpilased ja/või osaleks õpetajatele mõeldud asjakohastel koolitusüritustel.

Paljud paigad korraldavad õpetajate koolitusseminare ja töötubasid, et anda teadmisi neile õpetajatele, kes on huvitatud holokausti paremast mõistmisest üldiselt ja eriti sellest, mis selles konkreetses mälestuspaigas juhtus.

Näiteks väidab [Holokausti Mälestuskeskus Budapestis](#) järgmist: „Lisaks sellele, et jagame õpilastele informatsiooni holokausti kohta, viib meie keskus läbi ka õpetajate koolitusprogramme. Seminarides arutame kaasaegseid probleeme ja väitleme küsimuste üle, mis on seotud holokausti uurimisega ja selle olulise rolliga sotsiaalsühholoogias, ajaloos ja kirjanduses. Õpetajate filmiklubi näitab mängu- ja dokumentaalfilme, mida saab kasutada tegevuste läbiviimiseks klassiruumis. Filmide näitamisele järgnevad diskussioonid, mida modereerivad eksperdid.”

Paljudes holokausti mälestuspaikades on nii muuseumiväljapanek kui ka õppekeskus ja/või pedagoogiline osakond.

Näiteks on [Ameerika Ühendriikide Holokausti Memoriaalmuuseum](#) välja pannud palju erinevaid eksponaate ning neil on ka pedagoogiline osakond. „Õpetajad, kes toovad oma õpilased vaatama muuseumi püsiväljapanekut, täidavad ülitähtsat rolli, aidates muuseumil ellu viia pedagoogilisi ja teavituseesmärke. Igal aastal tulevad tuhanded õpilased Washingtoni, et külastada muuseumi ja saada teadmisi holokausti ajaloo kohta.

Meie muuseumi püsiekspositsioon täidab mitmeid pedagoogilisi eesmärke. Enamus õpetajaid kasutab väljapanekut holokausti käsitleva osa läbivõtmisel sissejuhatusena, klassis läbivõetava materjali täiendamiseks või osa lõpus kulminatsioonina. Mõned õpetajad näevad ekspositsiooni külastamises peamist võimalust õpilaste kokkuviiamiseks holokausti ajalooa. Püsiväljapanek on sedavõrd ulatuslik, et võimaldab mitmete ainete õpetajatel – ajalugu, kirjandus, ühiskonnaõpetus, loodusteadus ja kunst – muuseumiskäigu edukalt oma ainekavasse integreerida.”

Ettevalmistus klassis peab selgitama, et holokaustiga otseselt seotud paik on omaenda ajalooga mälestusmärk ning et selle paiga külastamine ei sisalda ainult mineviku tundmaõppimist, vaid tutvumist ka sellega, kuidas seda minevikku mälestatakse ja mälestatakse.

Holokaustiga seotud mälestuspaigad, mille hulka sageli kuuluvad ka kalmistud, on tegelikult sünged kohad. Õpetajad peaksid oma parima äranägemise järgi otsustama, kui mitut holokaustiga seotud paika koos õpilastega õppereisi jooksul külastada. Tähtis on, et iga paiga jaoks planeeritaks piisavalt aega, sõltumata logistikast ja teistest reiskorralduslikest probleemidest.

1. september 2005. Küünalde süütamine Auschwitz I-Stammlager surmaseina ääres. Poola õpilased, kes võtsid osa International Centre of Education about Auschwitz and the Holocaust (ICEAH) poolt organiseeritud konverentsist „Teise maailmasõja esimene päev”. ICEAH, Auschwitz-Birkenau Riikliku Muuseumi, Poola, lahkel loal.

Autentsetes paikades on sageli ka õppekeskused, mille ülesandeks on suurendada optimistlikku teadlikkust tuleviku suhtes. Nii holokaustiga otseselt kui kaudselt seotud paikades asuvad õppekeskused täidavad sageli kolmemõõtmelist eesmärki:

- Haridus: tõsta ja levitada teadlikkust selle pretsedenditu tragöödia kohta.
- Mäletamine: säilitada mälestus nendest, kes kannatasid.
- Südametunnistus: õhutada külastajaid mõtlema holokausti sündmuste poolt tõstatatud moraalsete ja vaimsete küsimuste, aga ka nende endi personaalse vastutuse üle.

Mõned õpetajad võivad esitada küsimuse: „Miks peaksime tooma oma õpilased külastama kohta, mis on hävitatud, kus on säilinud nii vähe mida vaadata?” Seda küsimust võiks kasutada diskussiooni käivitamiseks klassiruumis enne õppereisi, sest see võimaldab õpetajatel ja õpilastel avastada mitmeid dimensioone, mis on seotud sääraste paikade külastamisega.

Õppekäigu ajal

Holokaustiga otseselt ja kaudselt seotud paikade külastamine annab erilisi õpikogemusi ja võimalusi, mis erinevad klassiruumis saadutest. Samuti võib külastus tõsta aine staatust õpilaste silmis, kes näevad, et holokaustiga seotud paikade külastamiseks on neid koolist välja ja teistest ainetest eemale viidud.

Õppekäikude ajal holokaustiga otseselt ja kaudselt seotud paikadesse saavad õpilased heita pilgu holokausti toimepanijate, kollaborantide, ohvrite, kõrvaltvaatajate ja päästjate tegevusele. Näiteks [Majdanekis](#) Poolas võib õpilastel tekkida küsimus kõrvaltvaatajate kohta, kes elasid laagri vahetus läheduses. [Wannsee Konverentsi Maja](#) Saksamaal organiseerib holokaustialaseid seminare väga erinevatele gruppidele, nende hulgas näiteks riigiametnikud, kes uurivad, kuidas natslik bürokraatia holokausti kavandas ja läbi viis.

Paari viimase aasta jooksul on paljud holokaustiga seotud mälestuspaigad Saksamaal, nagu [Ravensbrück](#), [Sachsenhausen](#), [Buchenwald](#) ja [Bergen Belsen](#), noortele seminare organiseerinud. Need koolitused annavad võimaluse veeta mitu päeva mälestuspaikades ja süveneda nende paikade ajaloosse.

Noorte seminar Buchenwaldis Saksamaal

Wannsee Konverentsi Maja; õpilased tutvumas püüväljapanekuga

Nende seminaride rõhuasetus on:

- Ehitiste, ehitistest jäänud vundamentide, rohtukasvanud alade, leitud esemete ja dokumentide ajalugu
- Laagri ajalooline kontekst
- Keerulised suhted laagri ja seda ümbritseva elanikkonna vahel natslikul perioodil
- Paiga ajalugu pärast Teist maailmasõda ja memoriaali ajalugu
- Külastajate veendumuste, käitumise ja tunnete uurimine ja nende üle juurdlemine
- Kohtumine teistega ja järelduste tegemine iseenda uskumuste, käitumise, hirmude ja lootuste kohta

Nende õppeseminaride jooksul läbi viidud töö on orienteeritud tegevusele ja protsessile. Lisaks mälestuspaigaga tutvumisele, diskussioonidele ja tööle dokumentide ja kirjandusega pööratakse erilist tähelepanu kogemuste aktiivsele omandamisele hooldus- ja väljakaevamistöde, näituste, kunsti, intervjuude, fotograafia ja video kaasabil. Emotsionaalne aspekt ei ole sugugi vähemoluline kui intellektuaalne ning vastastikuse usalduse atmosfäär laseb osavõtjatel silmitsi seista nende paikadega seotud probleemidega ja neid uurida.

Holokaustiga otseselt seotud paikades on ainulaadne atmosfäär, mis võib esile kutsuda erilise soovi õppimiseks ja äratab tugevaid tundeid. Õpetaja peab teadma, et õpilased satuvad tugevate emotsioonide mõju alla ning arvestama sellega külastuse kavandamisel.

Autentse paiga külastamine võib olla hariduse seisukohalt tähenduslik ja emotsionaalselt laetud kogemus igas vanuses külastaja jaoks. Lõppkokkuvõttes ei ole õpilastel alati võimalik end ette valmistada kõigeiks selleks, mida nad külastuse käigus tunnevad ja näevad. Nendel õppekäikudel, mille tulemusena ajalooõpikutes käsitletu ellu ärkab, on tavaliselt suurem mõju, kui seda õppeainet klassiruumis õppides. Sageli usuvad õpilased, et õpetajatel on nende käitumise suhtes mälestuspaigas omad ootused. Siiski peavad õpetajad endale aru andma, et see, kui õpilased ei nuta ja/või naera, ei tohiks saada põhjuseks, mis takistab tulevikus sinna teiste õpilasgruppide viimist. On oluline, et nii õpilased kui õpetajad mõistaksid, et holokaustiga seotud paiku külastades ei ole ühte kindlat reageerimisviisi.

Mõnede õpilaste jaoks oleks kasulik, kui nad autentsete paikade külastamise kohta päevikut peaksid. Õpilastel võib tekkida vajadus jäädvustada oma muljed, küsimused ja mälestused graafiliselt ja spontaanselt isiklikku märkmikusse. Hiljem võib neil tekkida tahtmine oma märkmete ja küsimuste üle arutleda. Paljud õpilased on leidnud, et kui nad holokausti õppides või holokaustiga seotud mälestuspaiku külastades päevikut peavad, aitab see neil iseendas paremini selgusele jõuda.

Holokaustiga otseselt seotud paigad võimaldavad konkreetsete kohtade ja ajahetkede süvauuringut.

Igal autentsel paigal on oma ajalooline kontekst ja seetõttu ei ole ühe paiga külastamine kunagi sama, mis teise paiga külastamine. On tähtis meeles pidada, et

kuigi õpilased võivad näha minevikujälgi paljudes autentsetes paikades, ei ole tegelikult kunagi võimalik taastada neid sündmusi, mis toimusid selles autentse paigas holokausti ajal. Õpilaste jaoks tuleb välja tuua iga konkreetse mälestuspaiga lugu, eriti kui õpilased külastavad samal nädalal mitut paika.

Holokaustiga otseselt mitteseotud paikade külastamisel teevad õpilased kokkuvõttes läbi kaks nihet, nii ajas kui ruumis, kuna nad ei seisa selles konkreetse paigas, kus kunagi sündmused aset leidsid. Muuseumis, mis ei ole ehitatud autentse paika, ei puutu õpilased holokausti teemaga kokku enne kui eksponaatide väljapanekut vaadates.

Näiteks [Yad Vashem, holokausti märtrite ja kangelaste mälestuse säilitamise organisatsioon](#), mis asub Jeruusalemmas mälestamise mäel, ehitas teadlikult oma hariduslinnaku eemale peatänavatel valitsevast linnakärast, justkui andes märku nendele, kes nende väravast sisse astuvad, et nad on sisenemas paika, mis kutsub neid üles meenutama.

Võimalus uurida algupäraseid eksponaate ja esemeid võib ergutada huvi, motivatsiooni ja õppimist, samuti luua vahetu ja kombatava sideme inimestega minevikust, mida on raske saavutada klassiruumis.

Isa Emile Shoufani ja tema kolleegid külastamas Yad Vashemi 2003.a veebruaris. Yad Vashemi, Iisrael, lahkkel loal

Autentsed paigad, nagu näiteks Natsi-Saksamaa poolt ehitatud surmalaagrid, on väga tugeva mõjuga selles mõttes, et nad sunnivad õpilasi seisma silmitsi kurjusega selle kõige äärmuslikumal kujul. Siiski tuleb meeles pidada, et enne kui inimesed sisenesid vangidena nendesse holokaustiga seotud laagritesse, elasid nad suhteliselt normaalset elu. On ülimalt soovitatav, et reisi organiseerijad mitte ainult ei võimalda õpilastel näha, kuidas pseudo-teadusliku rassiideoloogia tõttu inimesi tööstuslikul skaalal mõrvati, vaid näitaksid neile juudi elu kultuurilist ja vaimset rikkust ja mitmekesisust enne holokausti. Kui õpilased puutuvad kokku juutide sõjaeelse elu ja juudi traditsioonidega, saavad nad rohkem taustainformatsiooni ohvrite kohta, kelle nimed ja identiteedi kustutasid holokausti toimepanijad ja nende kollaborandid.

Õpetaja vastutab oma õpilaste eest ning peab tagama, et külastus autentse paika või muuseumisse oleks õpilastele eakohane. On äärmiselt oluline, et õpetaja konsulteeriks autentse paiga või muuseumi töötajatega ja uuriks, kas paiga külastamisel on vanusepiiranguid.

Holokaustiga otseselt seotud paiga külastamine peab keskenduma selle paiga ajaloole. Õpilased peaksid aktiivselt kasutama autentset paika ajaloolise tõendusmaterjalina nende teemade ja vaidlusküsimuste käsitlemisel, mis kerkisid üles külastuse ettevalmistamise käigus. Külastust ei tohi vaadelda ainult võimalusena vastata neile ajalooküsimustele, see peaks tekitama ka uusi küsimusi ajaloo, moraaliga ja eetika kohta.

Holokaust leidis aset kogu Euroopa kontinendil. Ühte kindlat autentset paika külastades on seda sageli raske kokku viia Kolmanda Reichi ajaloo kontekstiga üldiselt ja „Juudiküsimuse lõpliku lahenduse programmiga” konkreetsemalt. Seda silmas pidades on soovitatav võimaluse korral kavandada autentsete paikade külastamine holokausti käsitleva kursuse lõpus. Rahvusvahelise holokausti õpetamise, mäletamise ja uurimise töökonna poolt välja töötatud pedagoogilised nõuanded selle kohta, mida ja kuidas holokausti teemat käsitledes õpetada, leiate [siit](#).

Õpetaja roll külastuse ajal holokaustiga otseselt või kaudselt seotud paikadesse on ülimalt oluline, seda isegi juhul, kui õpilasarühm kasutab kohapeal giidi teenuseid.

Kui vähegi võimalik, tuleks eelnevalt giidiga ühendust võtta. Õpetajad peaksid oma klassiga kaasas olema, et luua stabiilne õppimiskeskond, tagamaks, et õpilased käituvad sobivalt terve külastuse vältel.

Õpilased tutvumas ekspositsiooniga Bergen Belsenis Saksamaal

Näiteks, [Pamatnik-Terezini](#) memoriaali külastajate koodeksis on kirjas: „Kogu aja jooksul, mil külastajad viibivad Terezini Memoriaali poolt hallatud paikades, on nad kohustatud käituma viisakalt ja taktitundeliselt, austades Terezini Memoriaali ajaloolist, ühiskondlikku ja kultuurilist väärtust ning näitama üles hoolivust nii mälestuspaiga materiaalsete väärtuste kui ka teiste külastajate suhtes.”

Enamik õpilasi pole harjunud õppima muuseumides ja holokaustiga otseselt seotud paikades ning paljudel neist puuduvad nendes keskkondades vajalikud õpioskused. Seetõttu peavad muuseumid ja autentised paigad soodustama õppimist külastuse ajal, aidates õpilastel väljapanekuid tõlgendada.

Külastusele eelnevalt peavad mälestuspaiga professionaalsed pedagoogilised töötajad arvestama külastavate õpilaste vanust, nende erinevaid õpivajadusi ja varieeruvat teadmiste taset. Pakutavate hariduslike tegevuste hulka võiksid kuuluda tutvustavad ja/või tagasisidet andvad kohtumised, giidi juhitud ekskursioonid, töölehed, audiogiidi kasutamise võimalus, jne.

Holokaustiga seotud paikade külastamise ajal peaksid õpetajad valima sobivad õpitegevused ja vältima simulatsiooni kasutamist, mis õhutaks õpilasi ennast kas holokausti toimepanijate või ohvritega samastama. Kuigi empaatiategevuste kasutamine võib olla väga efektiivseks meetodiks noorte inimeste huvi äratamisel ajaloo vastu, tuues välja inimkogemuse ja reageeringud minevikusündmustele, tuleb olla väga hoolikas nende tegevuste valikul, eriti holokaustiga otseselt seotud paikades viibides.

Näiteks on [Briti Riikliku Sõjamuuseumi](#) personal koostanud holokausti ekspositsiooni külastavate õpilasarühmade jaoks audioekskursioonid. Nende pedagoogilist lähenemist iseloomustab järgnev: „Kuidas tekitada 14-aastastes huvi ajaloolise näituse vastu, kus kõige olulisemateks eksponaatideks on tavalised hambaharjad, potid ja pannid ning vanad kingad? Kuidas esitada noortele inimestele lugu hävitustööst ja massimõrvast ilma tekitamata neis haiglast huvi surma vastu või ohvritelt inimlikke jooni võtmata?”

Lahenduseks Riikliku Sõjamuuseumi holokausti väljapanekul on audiogiidide kasutamine ja nende abil noorte inimeste tähelepanu koondamine kõige olulisematele eksponaatidele, lastes esemetel ja inimeste isiklikel lugudel rääkida enda eest.

Kui külastaja on kord juba mõistnud, et need igapäevased esemed leiti natside surmalaagritest okupeeritud Poolas, kuhu need töid ohvrid, keda oli sinna meelitatud pettusega ümberasumisest ja peatselt uue elu alustamisest, saab selgeks nende tähtsus genotsiidi materiaalse tõendusmaterjalina.”

Holokaustiga otseselt ja kaudselt seotud paikade töötajad on tavaliselt hea ettevalmistusega professionaalid, kes mitte ainult pole omandanud tohutul hulgal teadmisi, vaid on ka õppinud, kuidas olla giidiks külastajatele, sealhulgas õpilasarühmadele. Noored noortele koolitus on lähenemine, kus motiveeritud noorukid püüavad aktiivselt luua sidet omasuguste noortega (kelle vanus ja taust nende omaga sarnane on), aidates neil omandada vastutustundlikeks kodanikeks saamiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Mõnedel õpetajatel võib tekkida tahtmine rakendada noored noortele koolituse mooduleid ka holokaustiga otseselt või kaudselt seotud paikades, kuid enamus keskkoolinoori ei ole saanud vastavat väljaõpet, mis oleks piisav, asendamaks professionaalset giidi, kes tavaliselt on kõrgharidusega ning väga põhjaliku ettevalmistusega. Seda silmas pidades soovitatakse teha koostööd nende paikade pedagoogilise personaliga, kellel on piisavalt kogemust õpilastega töötamiseks.

Õpilased külastamas Beth Shalomit Suurbritannias

Õpetaja peab kohapeal ärgitama diskussiooni ja reflekteerimist, mis moodustaks külastuse lahutamatu osa, võimaldades ruumi ja aega selle teostamiseks.

Vestlus aitab meelde jätta. Õpetajad on selle vestluse algatajad, suunates õppeprotsessi, mille käigus õpilased holokaustiga otseselt ja kaudselt seotud paikades õpivad.

Näiteks, [Mauthausen](#) Austrias „...oli koht, kus paljude Euroopa ja mitte-Euroopa riikide kodanike saatused kokku puutusid. Mälestuspaikade külastamine võimaldab külastajatel teada saada fakte, ergutab nende teadlikkust ja äratab nende kui kõlbeliste kodanike vastutustunde. Ühised mälestused, mis on omavahel läbi põimunud, nõuavad teravat tähelepanu sedamööda, kuidas me tuleviku suunas liigume.”

Paljud õpetajad ja nende õpilased võivad tahta Holokaustiga otseselt või kaudselt seotud paikades läbi viia holokausti mälestamise tseremooniaid. On soovitatav, et õpilased enne õppekäiku aktiivselt ette valmistaksid lood oma perekonnaliikmete või lugemistekstid muude ohvrite kohta, mida tseremoonia käigus esitada. Mälestamistavad ja rituaalid, nagu näiteks muusikapalade mängimine, palvetamine, küünalde süütamine, luuletuste või ohvrite nimede ettelugemine, on holokaustiga seotud paikades väga levinud. Kuigi holokausti mälestamise ja õppimise vormid on oma iseloomult tavaliselt väga erinevad, on mälestamistseremooniad holokaustiga seotud paikades väga oluliseks õppimisprotsessi komponendiks.

Kokkuvõtete tegemine pärast õppekäiku

Pärast õppekäiku tehtavad kokkuvõtted peavad andma vastuse küsimustele, mis tekkisid õpilastel õppekäigu tulemusena ning aitama neil asetada laiemasse konteksti seda, mida nad külastuse käigus teada said.

Näiteks on [Auschwitz-Birkenau](#) pedagoogiline personal väitnud: „Mida enam me kaugeneme Teise maailmasõja aegadest, seda olulisemaks saab haridustegevus mälestuspaikades. See on eriti tähtis noorema põlvkonna jaoks, kelle teadmised ja tundlikkus on alles kujunemisjärgus. Pärast sõda sündinud uute põlvkondade jaoks on poole sajandi tagune ajalugu niivõrd kauge, et noored ei ole võimelised end sellega oma vanemate ja vanavanemate kombel samastama. Auschwitz on spetsiaalne sümbol erinevate etniliste ja religioossete gruppide jaoks; nagu kõigis teisteski mälestuspaikades, annab siin läbiviidav haridustegevus olulise panuse tänapäeva ühiskonda. Külastused ja nendega kaasnevad hariduslikud pingutused omavad suurt potentsiaali noorte suhtumise kujundamisel. Need võivad õpetada sallivust ja näidata, kuidas vastu seista ja öelda ei ksenofoobiale, eelarvamustele, stereotüüpidele ja rassilisele diskrimineerimisele. Inimkond ei saa kunagi olema vaba sellistest negatiivsetest nähtustest ja selline suhtumine, kui sellele õigeaegselt vastu ei astuta, võib viia kujuteldamatu barbaarsuseni – seda isegi tsiviliseeritud maailma keskuses.

Jätkuv tihe koostöö muuseumi pedagoogilise personali ja koolide õpetajate vahel on eelduseks, et noorte külastuste kõikehõlmav tähendus ja moraalne tähtsus saavutab maksimaalse efekti. Auschwitz-Birkenau Muuseumi Õppekeskusest saavad õpetajad faktilist informatsiooni ja hoolikalt koostatud õppevahendite komplekte, kuhu kuuluvad ajaloolised materjalid ja noori muuseumi külastamiseks ettevalmistavate tunnisüklite kavad ning materjalid külastuste järeltegevusteks.”

Ülevaate sellest, mida holokaustist õpetada, saate [siit](#).

Lisainformatsiooni selle kohta, miks holokausti õpetada, leiate [siit](#).

Pedagoogilised nõuanded selle kohta, kuidas holokausti õpetada, leiate [siit](#).

On soovitatav, et enne õppereisi tutvuksid nii õpetajad kui ka õpilased holokaustiga otseselt või kaudselt seotud paikade kodulehekülgedega. Kõige põhjalikum ülevaade, mis holokaustiga otseselt ja kaudselt seotud paikadest praeguseks hetkeks on koostatud, kus sisaldub ka interaktiivne kaart holokausti memoriaalide, monumentide, mälestuspaikade, institutsioonide ja natsismiohvrite muuseumide kohta leiate aadressil: www.memorial-museums.net/

Lisaks võib järgnev linkide loetelu, mis ei ole küll kõikehõlmav, osutada kasulikuks holokaustiga seotud õppereiside korraldamisel rahvusvahelise töökonna liikmes- ja teistesse riikidesse.

Elavate marss Auschwitz-Birkenaus Poolas 2005.a

Argentiina

www.fmh.org.ar

Austria

www.mauthausen-memorial.at

www.schloss-hartheim.at

Belgia

www.cicb.be

Kanada

www.mhmc.ca

Horvaatia

www.jusp-jasenovac.hr

Tšehhi Vabariik

www.pamatnik-terezin.cz

Prantsusmaa

www.memorial-cdjc.org

Saksamaa

www.gedenkstaettenforum.de

www.stiftung-bg.de/gums/en/index.htm

www.topographie.de

www.ghwk.de

www.buchenwald.de

www.ravensbrueck.de

www.bergen-belsen.de

www.kz-gedenkstaette-dachau.de

Ungari

www.hdke.hu

Iisrael

www.yadvashem.org

www.gfh.org.il

www.massuah.org

Itaalia

<http://www.windcloak.it/cultura/risiera.htm>

Leedu

www.jmuseum.lt

Mehhiko

www.memoriaytolerancia.com

Holland

www.annefrank.org

www.westerbork.nl

www.nmkampvught.nl

www.hollandscheschouburg.nl

Norra

www.hlsenteret.no

Poola

www.auschwitz.org.pl

www.belzec.org.pl

www.majdanek.pl/

Lõuna-Aafrika

www.ctholocaust.co.za

Suurbritannia

www.iwm.org.uk

www.het.org.uk

www.bethshalom.com

Ameerika Ühendriigid

www.ushmm.org

www.mjhnyc.org

www.wiesenthal.com

www.hmh.org

www.flholocaustmuseum.org